
Het referentiekader rekenen in het MBO - vele uitdagingen!

K. Corbet
ROC Mondriaan, Den Haag

1 inleiding

Binnen het MBO zijn er ongeveer zevenhonderd beroepsopleidingen. Studenten vanuit het VMBO hebben dus een ruime keuze. Ze kiezen soms bewust talige-opleidingen of opleidingen waar wiskunde of rekenen een belangrijke rol spelen.

Er is binnen het MBO een aantal opleidingen, waarvoor rekenen-wiskunde voor het beroep niet zo belangrijk is. Denk daarbij bijvoorbeeld aan Helpende in de zorg of welzijn, sociaal cultureel werker, kappers of de secretaresse-opleiding. De studenten kiezen deze opleidingen bewust, omdat er geen wiskunde of rekenen voor nodig is.

Voor opleidingen waar rekenen-wiskunde wel van belang is voor het beroep worden al meerdere jaren op beperkte schaal reparatielessen verzorgd. Deze lessen zijn sterk gericht op de rekenvaardigheid die in het beroep noodzakelijk is, maar halen het generieke rekenniveau niet omhoog.

In 2009 heeft de gemeente Den Haag geld ter beschikking gesteld aan ROC Mondriaan voor zowel taal- als rekenondersteuning. We hebben bij een nulmeting geconstateerd dat soms 70 tot wel 95 procent van sommige studentengroepen het vereiste VMBO-niveau voor rekenen niet behaalden. We lezen bijna dagelijks in de kranten dat de rekenvaardigheid van middelbare scholieren achteruit is gegaan. Maar is dat wel alleen van deze tijd? Er wordt zo vaak gezegd dat 'ze niet meer kunnen rekenen'. We gaan het bijna geloven.

In het rapport van de 'commissie Meijerink' worden oorzaken genoemd voor de lage rekenvaardigheid (Expertgroep Doorlopende Leerlijnen, 2008). Een van de oorzaken waar we in het MBO veel last van hebben is dat er geen onderhoud wordt gepleegd in het VMBO. In contacten met de omringende VMBO's wordt dat beeld bevestigd. Ook het kunnen laten vallen van het vak wiskunde vanaf klas 2 van het VMBO werkt niet mee aan het op peil

houden van de rekenvaardigheid van de toekomstige MBO'ers. In het VMBO moeten nu dan ook slagen worden gemaakt, zodat daar het rekenniveau op een generiek peil wordt gehouden en waar mogelijk wordt verhoogd.

2 is het referentiekader wel de oplossing?

Nu we als onderwijsveld kunnen werken met het referentiekader van de 'commissie Meijerink', zorgt dat ervoor dat we nu dezelfde taal spreken als het gaat om reken- en taalniveaus. Maar het 2F-niveau is gedefinieerd voor het VMBO vanaf de beroepsgerichte leerweg tot en met niveau 3 van het MBO. Dat is een heel breed bereik voor slechts één referentieniveau. Daar moeten eigenlijk meerdere rekenniveaus in te onderscheiden zijn. In het MBO is namelijk niet één 'drempel' te onderscheiden maar het heeft - vanwege de verschillende MBO-niveaus - twee of drie drempels in haar systeem.

De invoering van het referentiekader zorgt er ook voor dat er meer aandacht komt voor taal en rekenen. De conclusies van de 'commissie Meijerink' zijn heel helder. Er moet echt meer aan taal en rekenen worden gedaan, in het hele onderwijsbouwwerk. Reparatie en onderhoud zijn dan ook de sleutelwoorden voor de nabije toekomst. Maar dat vraagt wel om visie en beleid binnen de scholen en daar ontbreekt het op dit moment nog teveel aan.

Het geld dat het MBO krijgt van het ministerie voor taal en rekenen is geoormerkt. Dat betekent dat de school een implementatieplan voor taal en rekenen moet schrijven om aan te geven waar ze het beschikbare budget aan zullen uitgeven. Dit plan moet na een jaar ook inhoudelijk en financieel worden verantwoord. Dat geeft het MBO een positieve impuls om visie en beleid voor rekenen-wiskunde te ontwikkelen. Nu er bovendien centrale examens voor rekenen-wiskunde komen, geeft dat een extra stimulans aan de scholen om leestijd aan rekenen-wiskunde te besteden. Ik had echter gehoopt - en misschien wel verwacht - dat er een soort natuurlijke ontwikkeling in het onderwijs zou optreden om meer aandacht aan rekenen te besteden. Ik merk zo'n natuurlijke aandacht echter helaas niet.

Ik vind het treffend, maar ook triest, dat ondanks alle publiciteit veel van mijn collega's in het MBO niet bekend zijn met de bevindingen van de 'commissie Meijerink'. Helaas hoor ik ook geluiden, zowel binnen het VMBO als het MBO, dat het allemaal wel niet zo'n vaart zal lopen en het systeem van de referentieniveaus zichzelf opblaast. Dat alles doet geen recht aan de terechte conclusies van de 'commissie Meijerink': er moet nu echt iets gaan gebeuren aan het taal- en rekenniveau van onze studenten.

3 de zoektocht naar de verdwenen kennis

In het MBO van de jaren tachtig waren vakken als wiskunde en rekenen standaard in het rooster opgenomen. Er waren ook vakdocenten voor in dienst. Binnen het huidige MBO zijn die vakdocenten of gepensioneerd, ze hebben het onderwijs verlaten of ze geven een geheel ander vak of discipline. Daarmee lijkt veel kennis en kunde binnen de scholen verdwenen. De gevolgen zijn merkbaar binnen onze sector. De docenten met kennis van rekenen en de didactiek daarvan zijn binnen de ROC's niet meer te vinden. Niet-opgeleide docenten worden nu ingezet om rekenen te gaan geven.

In de landelijke commissies waar ik in participeer merk ik de zoektocht naar het juiste niveau. Niemand weet precies aan te geven wat een 3F-rekenopgave is. Deze zoektocht moet worden gehouden in samenwerking met het veld, omdat de hele MBO-sector te maken heeft met een gebrek aan kennis. Zoeken vergt tijd, maar als we er lang de tijd voor nemen blijft het rekenniveau van veel van onze studenten te laag.

Sommige scholen zetten digitale leermiddelen in om hun studenten hun achterstand voor rekenen in te laten halen. Ik merk echter maar al te vaak dat de inzet van de docent bij het gebruik van het leermiddel essentieel is. Studenten zelfstandig achter de computer aan het werk zetten is niet de oplossing. Zo bleek bij een *try-out* op mijn school van zelfstandig werken met behulp van een digitaal leermiddel dat slechts 22 procent van de les-tijd door de studenten effectief aan rekenen werd besteed.

Docenten hebben meerdere didactische vaardigheden nodig om studenten op MBO-niveau te kunnen helpen bij het repareren van hun achterstand en daarna het verhogen van hun rekenniveau.

De docent wordt bijvoorbeeld geconfronteerd met studenten die een aversie hebben opgebouwd tegen rekenen-wiskunde. Louter kennis van wat niveau 3F inhoudt, is dan niet voldoende. In het MBO hebben we vakdocenten nodig die ook kunnen analyseren waar de problemen van de student vandaan komen. Daar ligt wat mij betreft een uitdaging voor de lerarenopleidingen om hun kennis op dat terrein met ons te delen.

4 tot besluit

In het VMBO wordt nu geen onderhoud gepleegd. Deze passiviteit vind ik zorgelijk. Uit metingen blijkt dat het instroomniveau van onze studenten eigenlijk al jaren te laag is. Nu er generieke eisen zijn, moeten alle studenten een basisniveau taal en rekenen bereiken. Om dat te realiseren zal ook

het VMBO een actieve bijdrage moeten leveren. Het MBO biedt studenten de laatste kans om in hun onderwijsloopbaan iets aan taal en rekenen te doen. Maar het bereiken van een hoger niveau betreft echt een gezamenlijke onderwijsverantwoordelijkheid. Op dit moment komen we vakkennis bij docenten tekort en is de instroom van studenten nog niet op het vereiste niveau.

Het referentiekader van Meijerink is voor VMBO, MBO en HBO een uitdaging en biedt vele kansen die we niet moeten laten liggen. Het gaat om de verhoging van het rekenniveau van de studenten en dat is een gedeelde verantwoordelijkheid.

literatuur

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen (2008). *Over de drempels met taal en rekenen. Hoofdrapport van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen*. Enschede: Expertgroep Doorlopende Leerlijnen.